

Waterdreiging vraagt om bouwers met ideeën

Ook na de Deltawerken dreigt het water nog, en we hebben steeds meer te beschermen. De situatie vraagt om een nieuwe strategie, waarbij bouwers moeten meedenken, vindt Deltacommissaris Wim Kuijken.

We wonen en werken in een prachtig land. Een land dat deels bevochten is op het water. In de Nederlandse delta vloeit een aantal grote rivieren samen. In het kerngebied van onze delta wonen miljoenen mensen en verdienen we het grootste deel van ons inkomen. Onze strategische ligging tussen de zeeën van Noordwest-Europa en de grote rivieren die ons met het achterland verbinden, heeft ons welvaart gebracht, maar ook rampen. Nog steeds kan bijna zestig procent van het land potentieel onder water komen te staan – zowel zeewater als rivierwater. Voor Nederland is bescherming tegen het water daarom van levensbelang. Polderen zit in onze genen. We danken er onze internationale reputatie op het gebied van waterbouw aan.

Nadat in 1916 grote delen van het noorden van ons land overstromden, werd als reactie in 1932 de Zuiderzee afgesloten met de Afsluitdijk. De watersnoodramp van 1953 was onze laatste grote overstroming. Opnieuw reageerden we met de afsluiting van een groot deel van de delta: de Deltawerken. Ook werden hoge beschermingsnormen in de wet vastgelegd. Toen kwam, in 1993 en 1995, de dreiging ineens van een heel

MARKEN. De Grote Watersnood van 1916.

Omgeslagen visscherswoningen.

In 1916 overstromden grote delen van Noord-Nederland

FOTO WATERLANDSARCHIEF

andere kant. Smeltwater en hevige regenval in het stroomgebied van Rijn en Maas dreven het peil in deze rivieren naar recordhoogte. De dijken braken niet door, maar het scheelde weinig. Voor alle zekerheid moesten 250 duizend mensen uit lager gelegen gebieden worden geëvacueerd.

Dit keer reageerden we anders. Met het programma Ruimte voor de Rivier: in plaats van alleen de rivierdijken op te hogen en op infrastructurele ingrepen te vertrouwen, werd waar mogelijk juist ruimte aan het water gegeven. We hebben de uiterwaarden verwijderd en obstakels verwijderd om het rivierwater vrijere doorstroming te gunnen.

Dankzij deze programma's en investeringen hebben we onze bescherming tegen het water goed in de hand. Maar het werk is nooit af.

Op de eerste plaats is het geïnvesteerde kapitaal en het aantal mensen achter onze dijken en dammen aanzienlijk toegenomen sinds in de jaren zestig van de vorige eeuw de veiligheidsnormen werden vastgesteld. Nu er meer te beschermen valt, moeten we ons opnieuw afvragen welk niveau van bescherming wenselijk is. Ten tweede weten we dat het klimaat aan het veranderen is. Het zeewaterniveau is de afgelopen eeuw twintig centimeter gestegen. De vraag is of die stijging de komende

eeuw nog sneller zal gaan. We willen voorbereid zijn.

In reactie op de orkaan Katrina in 2005 bij New Orleans, stelde de Nederlandse regering in 2007 een commissie in om uit te zoeken of de Nederlanders de komende eeuwen een veilig en welvend bestaan kunnen blijven leiden in hun delta. Het antwoord luidde: ja, dat kunnen we. Maar dan moet er wel iets worden gedaan. Niet als reactie op een ramp, zoals we gewend waren, maar om een ramp te voorkomen. De strategieën van vandaag zouden in de toekomst wel eens niet meer toereikend kunnen zijn. Het kabinet ontving het rapport met die conclusie met open armen. Het besloot een alomvattend plan op te stellen voor de lange termijn: het deltaprogramma, dat twee doelen moest dienen: ons land veilig stellen tegen het water, nu en in de toekomst; en voldoende zoetwater leveren voor belangrijke economische functies als de land- en tuinbouw, ook als het droger zou worden.

Omwille van de continuïteit werd een speciale functionaris aangesteld, de deltagoedkoopcommissaris, die de opdracht kreeg de voortgang en samenhang van het programma te bewaken en daarover jaarlijks aan de volksvertegenwoordiging te rapporteren. Er werd een fonds ingesteld, het Deltafonds, van ruim een miljard euro per jaar om de kosten voor de te nemen maatregelen te dekken. Deze ingrediënten – twee nationale doelstellingen, een Deltaprogramma, de deltagoedkoopcommissaris en het Deltafonds – werden vastgelegd in een wet,

die op 1 januari 2012 van kracht werd.

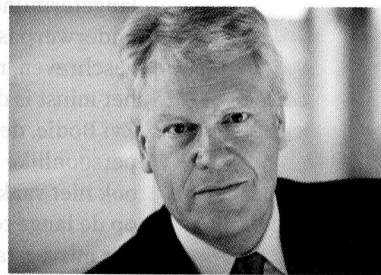
Daarmee is een begin gemaakt met een nieuwe generatie deltawerken voor de komende twintig tot dertig jaar. Volgend jaar moeten politieke beslissingen worden genomen, de zogeheten deltabeslissingen. Drie daarvan betreffen het land als geheel. De eerste heeft te maken met het aanpassen van de veiligheidsnormen van onze dijken en dammen, gebaseerd op een kosten-batenanalyse en de te verwachten persoonlijke en economische schade in het geval van een dijkdoorbraak.

Parkeergarage in de dijk

De tweede deltabeslissing gaat over de richtlijnen voor ingrepen in de openbare ruimte, met twee doeleinden: methoden aanwijzen waarmee we via ruimtelijke ordening de gevolgen van een dijkdoorbraak kunnen minimaliseren en vitale functies kunnen beschermen. En: zoeken naar manieren om de negatieve effecten van klimaatverandering op onze steden, zoals hittestress en buitensporige regenval, terug te dringen. Het derde deltabesluit richt zich op een strategie voor de zoetwatervoorziening: hoe kunnen we ons water doeltreffend vasthouden en verdelen om aan de behoeften van alle belanghebbenden – landbouw, energievoorziening, industrie – ook in tijden van droogte tegemoet te kunnen komen? Doordat de ruimte in Nederland intensief wordt gebruikt, is het streven zoveel mogelijk functies in de infrastructuur te combineren.

Stedenbouw die rekening houdt met water. Parkeergarages in dijken bijvoorbeeld. Geïntegreerde oplossingen en innovatie zijn voor het ontwikkelen van aanpassingsstrategieën van groot belang.

Dat betekent dat ook de private sector – met name de bouwsector – in een vroeg stadium bij het formuleren van deze strategieën betrokken wordt. De overheid heeft de private sector nodig om de uitdaging die de klimaatverandering stelt tegemoet te treden. Omgekeerd heeft de private sector een verstandige en voorspelbare overheid nodig die de richting aangeeft. We zullen goed moeten samenwerken en hard moeten werken. Een spannende en interessante uitdaging in tijden van economische malaise. ◀

Wim Kuijken is de regeringscommissaris voor het Deltaprogramma. Deze tekst is een ingekorte en door hem heren der aangevulde versie van een speech die hij 7 juni hield voor de top van de bouwsector, op het FIEC 2013 congres.